

I. Úvod

Predkladaný materiál obsahuje informácie o zisteniach kontrolných orgánov, ktoré podliehajú Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky a Ministerstvu financií Slovenskej republiky – ústredným orgánom štátnej správy participujúcim v oblasti kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

Nelegálna práca a nelegálne zamestnávanie predstavujú problém s dopadom na celú spoločnosť.

Majú nepriaznivý vplyv na štátny rozpočet v jeho príjmovej a výdavkovej časti, ako aj na iné verejné zdroje, pretože konanie subjektov nedodržiujúcich zákaz nelegálneho zamestnávania je úzko spojené s vyhýbaním sa odvodovým a daňovým povinnostiam. Osoby vykonávajúce nelegálnu prácu nie sú evidované a preto dochádza ku skresľovaniu údajov o počte nezamestnaných osôb a ostatných štatistických údajov o národnej ekonomike.

Pre osoby, ktoré nelegálne pracujú, vyplýva z ich statusu hneď niekoľko rizík – nepatria im základné pracovnoprávne nároky či už ide o nárok na mzdu, stravovanie, dovolenku, zákonom stanovenú maximálnu výmeru pracovného času, v neskoršom období riskujú problémy pri uplatňovaní si nároku na dôchodok a pod. Nelegálne zamestnané osoby nepoživajú stupeň právnej ochrany, ktorý by im zabezpečil uzatvorený pracovný pomer a splnenie si oznamovacej povinnosti zamestnávateľa voči Sociálnej poisťovni.

Zamestnávateľ nerešpektujúci zákaz nelegálneho zamestnávania sa vystavuje riziku sankčného postihu, ktorého hrozba je výraznejšia z dôvodu zákonnej úpravy, ktorá ustanovila inšpektorátu práce uložiť pokutu pri každom porušení tohto zákazu.

Spomedzi jednotlivých druhov nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania sa pravidelne zaznamenáva najčastejší výskyt nesplnenia si oznamovacej povinnosti voči Sociálnej poisťovni na účely sociálneho poistenia a využívanie závislej práce fyzickej osoby bez založenia pracovnoprávneho vzťahu podľa zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákonník práce“).

Prostredníctvom previerok zameraných na oblasť dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania a ustanovení Zákonníka práce kontrolné orgány pôsobili na kontrolované subjekty s cieľom zlepšiť stav v oblasti dodržiavania právnych predpisov v uvedenej oblasti. Skutočnosť, že orgány inšpekcie práce venujú problematike zvýšenú pozornosť, sa prejavuje aj v tom, že kontrola dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je predmetom každého výkonu inšpekcie práce, bez ohľadu na jeho tematické zameranie. Okrem týchto nástrojov kontrolné orgány využívajú aj prostriedky prevencie.

Ďalším spomedzi hlavných nástrojov využívaných v boji proti fenoménu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je poskytovanie poradenstva. Rozsah poradenstva je upravený zákonom č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 125/2006 Z. z.“). Fyzickým osobám je poradenstvo poskytované s cieľom zvýšiť ich právne vedomie v tejto oblasti. Ich lepšia informovanosť o právnych predpisoch im umožňuje efektívnejšie pôsobiť na zamestnávateľov. Poradenská činnosť vo vzťahu k zamestnávateľským subjektom má vplyv na znižovanie výskytu nelegálneho zamestnávania v dôsledku neznalosti príslušných právnych predpisov a týmto pomáha pri znižovaní počtu takýchto prípadov. Poradenstvo podnikateľským subjektom nie je poskytované len v rámci samotného výkonu inšpekcie

práce, Národný inšpektorát práce realizuje prostredníctvom jednotlivých inšpektorátov práce program prednášok určených zástupcom malých a stredných podnikov zameraných na tie ustanovenia právnych predpisov, ktoré sú v praxi najčastejšie porušované, vrátane ustanovení upravujúcich zákaz nelegálneho zamestnávania. Orgány inšpekcie práce pripravujú aj vydanie informačných materiálov v podobe letákov so základnými informáciami o tom, ako dodržiavať zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, ako aj o prípadných negatívnych dopadoch nedodržania zákazu, vrátane sankčných postihov.

Nástrojom so značnou mierou efektivity pre potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania ostáva vydávanie potvrdení o tom, že zamestnávateľ neporušil zákaz nelegálneho zamestnávania, ako nevyhnutnej podmienky k žiadosti o štátnu pomoc a žiadosti o poskytnutie nenávratného finančného príspevku zo štrukturálnych fondov EÚ, v zmysle Systému riadenia štrukturálnych fondov a kohézneho fondu na programové obdobie 2007-2013, verzia 4.4.

Ďalším faktorom, ktorý prispieva k zintenzívneniu boja proti nelegálnemu zamestnávaniu a nelegálnej práci predovšetkým svojim odstrašujúcim charakterom, je vymedzenie dolnej a hornej hranice výšky pokuty za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania, pričom v zmysle zákonnej úpravy je inšpektorát práce povinný pristúpiť k uloženiu sankcie za takéto porušenie zákona v rámci uvedeného rozmedzia.

S cieľom zefektívnenia výkonov jednotlivých zložiek štátnej správy podieľajúcich sa na potláčaní výskytu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, t.j. inšpektorátov práce, úradov práce sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „úrad práce“), úradu hraničnej a cudzineckej polície, úradu justičnej a kriminálnej polície a daňových úradov sa aj v období I. polroka 2011 uskutočnili kontrolné výkony týchto inštitúcií vo vzájomnej súčinnosti. Tejto spolupráce sa zúčastnila aj Sociálna poisťovňa zabezpečením prístupu do registra poistencov a registra zamestnávateľov.

II. Východiská vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania

Základným východiskom v procese potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je zakotvenie ich zákazu prostredníctvom zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávani a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 125/2006 Z. z. (ďalej len „zákon č. 82/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov“). Tento právny predpis upravuje aj kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Kontrola v oblasti nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania vrátane ich vyhľadávania a potierania má právnu oporu aj v ďalších právnych predpisoch – v zákone č. 125/2006 Z. z. a v zákone č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 5/2004 Z. z.“).

Právomoci v oblasti kontroly dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania sú rozdelené medzi niekoľko kontrolných orgánov v rozsahu ich pôsobnosti podľa príslušných kompetenčných zákonov. Kontrolnú činnosť v spomínanej oblasti vykonávajú inšpektoráty práce, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „Ústredie práce“) a úrad práce, daňové orgány Ministerstva financií SR – daňové úrady a Prezídium policajného zboru Ministerstva vnútra SR - Úrad hraničnej a cudzineckej polície, Úrad justičnej a kriminálnej polície.

III. Kontrolná činnosť a zistenia orgánov inšpekcie práce

Výkon inšpekcie práce v oblasti vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bol zameraný na potlačanie všetkých foriem nedodržovania zákazu nelegálneho zamestnávania, teda zneužívania práce fyzických osôb bez uzatvoreného pracovnoprávneho vzťahu, bez splnenia si oznamovacej povinnosti voči Sociálnej poisťovni, bez povolenia na prechodný pobyt na účely zamestnania a povolenia na zamestnanie, prípadne bez uzatvorenia inej zmluvy podľa Obchodného zákonníka, resp. Občianskeho zákonníka.

Inšpekcia práce zameraná na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola v I. polroku 2011 vykonávaná v rámci:

- plánovaných celoslovenských úloh na rok 2011,
- plánovaných krajských úloh na rok 2011,
- mimoriadnych celoslovenských úloh,
- šetrenia podnetov právnických osôb a fyzických osôb,
- následných previerok zameraných na kontrolu plnenia uložených opatrení,
- dozoru podľa rozhodnutia inšpektorátu práce na základe konkrétnych poznatkov získaných inšpektormi práce pri výkone inšpekcie práce.

Národný inšpektorát práce koordinoval a metodicky usmerňoval výkon kontrol dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania v rámci sústavy inšpekcie práce. Medzi subjekty, s ktorými inšpektoráty práce v rámci realizácie výkonov inšpekcie práce spolupracovali, patrí Ústredie práce a úrady práce, Policajný zbor SR a Sociálna poisťovňa.

Prípady spolupráce s Policajným zborom SR sa realizovali najmä v situáciách, keď existoval predpoklad ohrozenia života alebo zdravia inšpektora práce alebo predpoklad marenia výkonu inšpekcie práce zo strany kontrolovaných subjektov a pri preukazovaní totožnosti fyzických osôb na pracovisku. Zároveň prebiehala aj spolupráca s policajnými zložkami odboru cudzineckej polície Úradu hraničnej a cudzineckej polície Ministerstva vnútra SR, s Úradom justičnej a kriminálnej polície a odborom poriadkovej polície PZ. Táto spolupráca sa premietala najmä do oblasti kontroly pobytu a výkonu práce cudzincov.

Faktorom, ktorý výrazne urýchľuje a zjednodušuje výkony inšpekcie v oblasti dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je sprístupnenie registra poistencov a registra zamestnávateľov Sociálnou poisťovňou pre inšpektorov práce. Register zamestnávateľov je využívaný predovšetkým pri príprave na výkon inšpekcie práce a umožňuje inšpektorovi v prípravnej fáze získať prehľad o počte zamestnancov kontrolovaného subjektu, vo vzťahu ku ktorým si splnil oznamovaciu povinnosť a ich štruktúre – teda či ide o zamestnancov zamestnaných na základe pracovnej zmluvy, resp. na základe niektorej z dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru. Databáza registra poistencov umožňuje inšpektorovi práce overenie si splnenia prihlasovacej povinnosti v prípade pochybností a je využívaná predovšetkým počas overovania totožnosti fyzických osôb prítomných na pracovisku kontrolovaného subjektu počas výkonu inšpekcie práce, resp. bezprostredne po tomto inšpekčnom úkone.

Spolupráca s daňovými orgánmi spočívala v poskytovaní informácií o skutočnostiach súvisiacich s možným výskytom nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce inšpektorátom

práce, pretože daňové orgány pri výkone svojej kontrolnej činnosti môžu získať aj údaje, ktoré nasvedčujú tomu, že daňové subjekty porušujú aj zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

Orgány inšpekcie práce spolupracovali pri potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania aj so zahraničnými partnermi v rámci Európskej únie. Táto spolupráca je konštituovaná ustanovením článku 4 smernice 96/71/ES o vysielaní pracovníkov v rámci poskytovania služieb o potrebe informačnej spolupráce, vychádzajúc okrem iného aj zo záverov rokovaní zástupcov Európskej komisie so zástupcami členských štátov Európskej únie. Náplňou tejto spolupráce je poskytovanie informácií o zamestnávateľských subjektoch so sídlom v Slovenskej republike, ktoré vysielajú svojich zamestnancov na výkon práce do niektorého členského štátu Európskej únie (najmä poskytovanie údajov o zamestnancoch nahlásených v registri Sociálnej poisťovne), ako aj v poskytovanie informácií o pracovných podmienkach v Slovenskej republike.

Informáciami, ktoré boli zo strany zahraničných partnerských úradov najčastejšie žiadané, boli údaje o počte zamestnancov prihlásených do registra Sociálnej poisťovne a informácie o vystavení potvrdenia o uplatniteľnej legislatíve (formulár E101 SK) pre jednotlivých vyslaných zamestnancov v nasledovnom členení - deklarované miesto vyslania, začiatok a koniec vyslania, resp. doba, na ktorú bol formulár vystavený. Tieto informácie získava Národný inšpektorát práce od Sociálnej poisťovne na základe dohody o spolupráci.

Ďalšie požadované informácie boli zisťované priamo príslušnými inšpektorátmi práce, pričom sa jednalo predovšetkým o tieto údaje:

- legálne prevádzkovanie činnosti zamestnávateľa na území Slovenskej republiky,
- existencia pracovnoprávneho vzťahu medzi zamestnávateľom a zamestnancami uvedenými v žiadosti,
- vykonávanie niektorých dôležitých činností zamestnávateľom na území Slovenskej republiky,
- ďalšie informácie o vyslaní zamestnancov,
- informácie o pracovných podmienkach dohodnutých v pracovných zmluvách so zamestnancami uvedenými v žiadosti.

Medzi štáty Európskej únie, z ktorých boli doručené požiadavky na poskytnutie vyššie uvedených informácií, patrili v I. polroku 2011 predovšetkým Francúzsko, Belgicko a Holandsko.

III. 1 Výsledky kontroly

V I. polroku 2011 realizovali orgány inšpekcie práce celkom 20 134 inšpekčných výkonov, čo predstavuje 138 579 hodín inšpekčnej činnosti. Z celkového počtu všetkých inšpekčných výkonov bolo 5 031 výkonov venovaných kontrole dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania, čo predstavuje podiel 24,99 % na počte všetkých výkonov.

V porovnaní s I. polrokom 2010 bolo zaznamenané výrazné zvýšenie celkového počtu kontrol nelegálneho zamestnávania (o 27%), súběžne so zvýšením počtu hodín venovaných inšpekčnej činnosti zameranej na oblasť kontroly dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania (o 29%). Zároveň možno konštatovať dosť veľký nárast počtu skontrolovaných osôb (o 21%). V pomere so zvýšeným úsilím orgánov inšpekcie práce prejavenej vo vyššom počte výkonov a vyššom počte kontrolovaných subjektov došlo aj

k nárastu počtu zistených nelegálne zamestnaných osôb (o 19%). Paradoxne pri porovnávaní situácie v oblasti kontroly dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania so situáciou v rovnakom období predošlého kalendárneho roka sústava inšpekcie práce zaznamenala pokles počtu uložených právoplatných pokút, pričom ale ich suma je vyššia o 119%. Dôvodom je skutočnosť, že novela zákona č. 125/2006 Z. z., ktorá zaviedla inšpektorátom práce povinnosť uložiť za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania sankciu minimálne vo výške 2 000,- € až do sumy 200 000,- €, vstúpila do platnosti od 1.4.2010 a nestihla sa preto v období I. polroka 2010 naplno prejavíť v sume uložených sankcií. V období pred touto zmenou inšpektoráty práce nemali povinnosť uložiť v prípade zistenia porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania sankciu, resp. nebola pevne stanovená jej spodná hranica. Bližšie informácie o porovnaní základných údajov za obdobie I. polroka 2011 s rovnakým obdobím v roku 2010 sú uvedené v tabuľke č. 2 prílohy.

V I. polroku 2011 bolo inšpektorátni práce skontrolovaných 17 161 osôb prítomných na pracoviskách kontrolovaných subjektov, pričom bolo zistených 446 nelegálne zamestnaných osôb, z toho 165 žien, 2 mladiství a 7 cudzincov. Tento počet nelegálne zamestnaných osôb bol zistený u 221 subjektov, v prípade ktorých bolo zistené porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania. Prehľad o zistených nelegálne zamestnaných osobách je predmetom tabuľky č. 7 prílohy. V prípade cudzincov, prehľadné údaje o ich štátnej príslušnosti a ich výskyte v jednotlivých odvetviach hospodárstva možno nájsť v tabuľke č. 13a prílohy.

V rámci kategórie mladistvých zamestnancov došlo v I. polroku 2011 k výraznému poklesu počtu zistených prípadov ich nelegálneho zamestnávania na 2 prípady v porovnaní s I. polrokom 2010, kedy boli zistených 7 takýchto prípadov. Tieto prípady nelegálne zamestnaných mladistvých boli zistené v Prešovskom a Žilinskom kraji. Čo sa týka právnej formy, v oboch prípadoch mladistvých nelegálne zamestnávali zamestnávateľia - fyzické osoby. Porušenia sa vyskytovali jedine v odvetví služieb pohostinstiev. Pri zistení nelegálneho zamestnávania mladistvých sa postupovalo rovnako ako pri iných prípadoch nelegálneho zamestnávania, t.j. inšpektoráty práce využívali všetky kompetencie vyplývajúce zo zákona č. 125/2006 Z. z.

Čo sa týka výskytu jednotlivých druhov porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania možno skonštatovať, že ich najväčší počet spočíval v tom, že si zamestnávateľia nespĺnili oznamovaciu povinnosť voči Sociálnej poisťovni – 315 prípadov (z toho 118 žien). Zamestnávanie bez uzatvoreného pracovnoprávneho vzťahu bolo zistené v 123 prípadoch (z toho 44 žien, 2 mladiství). Prehľad jednotlivých druhov porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania je uvedený v tabuľke č. 7 prílohy.

Kontrola nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola v I. polroku 2011 v najväčšej miere vykonávaná v zamestnávateľských subjektoch s počtom zamestnancov 10 až 49. V uvedených subjektoch bolo skontrolovaných 6 245 osôb (čo predstavuje 36 % z celkového počtu skontrolovaných osôb), z toho 4 194 u spoločností s ručením obmedzeným a 963 u zamestnávateľov - fyzických osôb. V rámci členenia podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností (ŠKEČ) bolo v tomto segmente zamestnávateľských subjektov skontrolovaných najviac osôb v odvetví priemyselnej výroby (1 624 osôb), veľkoobchodu a maloobchodu (1 424 osôb) a ubytovacích a stravovacích služieb (757 osôb). Komplexné informácie o počte skontrolovaných osôb v rámci kontrol dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania v kontrolovaných subjektoch rozčlenených podľa počtu zamestnancov, resp. podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností možno nájsť v tabuľkách č. 3 a č. 4 prílohy.

Najväčší výskyt prípadov porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania bol zistený v skupine zamestnávateľských subjektov s počtom zamestnancov 1 až 9 - celkovo išlo o 282

osôb (63 % spomedzi všetkých zistených nelegálne pracujúcich osôb). V rámci členenia podľa právnej formy bolo z tohto celkového počtu v tomto zamestnávateľskom segmente 145 osôb nelegálne zamestnaných u zamestnávateľov - fyzických osôb a 103 v spoločnostiach s ručením obmedzeným, pričom najviac nelegálne zamestnaných osôb bolo zistených v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu (89 osôb), za ktorým nasledujú odvetvia s takmer rovnakým výskytom nelegálneho zamestnávania - priemyselná výroba (44 osôb), ubytovacie a stravovacie služby (42 osôb), stavebníctvo (43 osôb) a doprava a skladovanie (38 osôb). Výskyt nelegálne pracujúcich osôb u zamestnávateľských subjektov, ktorí porušili zákaz ich nelegálneho zamestnávania v jednotlivých odvetviach hospodárstva a v jednotlivých podnikoch v členení podľa počtu zamestnancov je predmetom tabuliek č. 5 a 6 prílohy.

Za zistené porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania bolo právoplatne uložených celkovo 120 sankcií v sume 291 310,- €. Najväčší počet pokút (74) z celkového množstva bolo právoplatne uložených zamestnávateľským subjektom s počtom zamestnancov 1 až 9, čo priamo súvisí aj s najvyššou mierou výskytu porušení u tejto skupiny zamestnávateľov. V rámci tejto kategórie zamestnávateľských subjektov bola v 39 prípadoch právoplatne uložená pokuta zamestnávateľom – fyzickým osobám v celkovej sume 78 000,- € a v 29 prípadoch spoločnostiam s ručením obmedzeným v celkovej sume 56 600,- €. Pri analýze právoplatne uložených postihov uvedenému segmentu zamestnávateľských subjektov z hľadiska odvetví hospodárstva bolo najviac postihov uložených v odvetviach ubytovacích a stravovacích služieb - 23 postihov v celkovej sume 49 500,- €, stavebníctva – 22 postihov v celkovej sume 44 000,- €, veľkoobchodu a maloobchodu – 16 postihov v celkovej sume 30 150,- €. Prehľad o výške právoplatných pokút uložených kontrolovaným subjektom, u ktorých boli zistené porušenia právnych predpisov v oblasti nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania poskytujú tabuľky č. 8 a 9 prílohy.

IV. Kontrolná činnosť a zistenia Ústredia práce a úradov práce

Kontrolná činnosť ústredia práce a úradov práce zameraná na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola od 01.01.2011 do 30.06.2011 vykonávaná v rámci:

- zamerania kontrolnej činnosti na I. polrok 2011
- šetrenia písomných podnetov fyzických a právnických osôb
- rozhodnutia generálneho riaditeľa ústredia práce, resp. riaditeľov úradov práce

V I. polroku 2011 bolo zamestnancami oddelení kontroly úradov práce vykonaných celkom 1 676 kontrol, zameraných na dodržiavanie ustanovení zákona č. 82/2005 Z. z., pričom bolo skontrolovaných celkom 3 673 osôb. Celkom bolo zistených 45 zamestnávateľských subjektov, ktoré zamestnávali nelegálne 81 osôb.

V I. polroku 2010 bolo vykonaných celkom 2 137 kontrolných akcií, skontrolovaných celkom 4 997 osôb, pričom bolo zistených 81 zamestnávateľských subjektov, ktorí nelegálne zamestnávali 269 osôb.

V I. polroku 2011 neprebehla žiadna mimoriadna kontrolná akcia.

Na základe uvedeného prehľadu je možné konštatovať, že v porovnávaných prvých polrokoch 2010 a 2011 sa v roku 2011 znížili všetky sledované ukazovatele s výnimkou výšky uložených pokút. Z tabuľky č. 10 prílohy je zrejmé, že napriek tomu, že bolo uložených o vyše 25 % menej pokút, sa napriek tomu ich celková výška zvýšila o necelých 50 %. Na túto skutočnosť malo vplyv stanovenie dolnej hranice pokuty 2 000,- €

od 1.3.2010, t.j. do tohto dátumu sa ukladali nižšie pokuty, čo sa prejavilo v nižšej celkovej výške uložených pokút v I. polroku 2010.

Z celkového počtu 1 676 skontrolovaných zamestnávateľských subjektov v období od januára do júna 2011 bolo zistených 45 zamestnávateľov, ktorí zamestnávali nelegálne, čo predstavuje 2,7 %.

Z celkového počtu 3 673 skontrolovaných osôb bolo nelegálne zamestnávaných 81 osôb, čo predstavuje 2,2 %.

Prehľad úradov práce, ktoré zistili najvyšší počet zamestnávateľov, ktorí zamestnávali nelegálne:

Úrad	počet zistených zamestnávateľov
Košice	7
Dunajská Streda	7
Nitra	4
Nové Zámky	4
Kežmarok	3
Topoľčany	2
Bratislava	2
Stará Ľubovňa	2

Prehľad úradov práce, ktoré zistili najvyšší počet nelegálne zamestnávaných osôb celkom:

Úrad	počet nelegálne zamestnávaných osôb
Dunajská Streda	22
Nové Zámky	12
Košice	10
Nitra	5
Kežmarok	5
Stropkov	4

Prehľad o počte zistených zamestnávateľov, ktorí porušili zákaz nelegálneho zamestnávania a o počte nelegálne zamestnaných osôb v členení podľa regiónov sa nachádza v tabuľkách č. 11 a č. 12 prílohy. Prehľad o štruktúre odhalených nelegálne zamestnávaných osôb s porovnaním I. polroka 2010 a I. polroka 2011 sa nachádza v tabuľke č. 10 prílohy.

Kontrolóri úradov práce v I. polroku 2011 vykonali celkom 77 kontrol u zamestnávateľov, ktorí zamestnávali aj cudzích štátnych príslušníkov, z toho bolo zistených 9 zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávali 11 cudzincov.

Kontrolóri úradov práce v tomto období skontrolovali 135 cudzích štátnych príslušníkov, z toho bolo najviac občanov Vietnamu (66), Číny (51), Ukrajiny, Turecka a Thajska (po 5). Z celkového počtu zistených nelegálne zamestnávaných osôb bolo zistené nelegálne zamestnávanie 11 cudzích štátnych príslušníkov. Z tohto počtu boli 4 osôb z Vietnamu, 3 z Číny, Ukrajina 2 osoby, a Thajsko a Macedónsko po jednej osobe.

Prehľad o zistených cudzincoch, ich štátnej príslušnosti a výskyte ich nelegálneho zamestnávania v jednotlivých odvetviach hospodárstva je uvedený v tabuľke č. 13a prílohy.

Z celkového počtu zistených nelegálne zamestnávaných osôb bolo nelegálne zamestnávaných 13 uchádzačov o zamestnanie, z toho poberajúcich sociálne dávky 5 uchádzačov o zamestnanie. Na základe uvedených zistení bol podaný 1 návrh na vyradenie z evidencie uchádzačov o zamestnanie vzhľadom na znenie ustanovenia § 6 ods. 2 písm. d) zákona č. 5/2004 Z. z., podľa ktorého uchádzačom o zamestnanie je aj občan, ktorý vykonáva zárobkovú činnosť za ktorú mzda alebo odmena nepresahuje 65 % zo sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu. Zistení poberateľa sociálnych dávok boli oznámení odborom sociálnych vecí príslušného úradu práce za účelom preverenia trvania nároku na sociálnu dávku.

Vykonané kontroly smerovali do nasledovných odvetví:

	počet
1. stavebníctvo:	100
2. poľnohospodárstvo:	8
3. drevospracujúci priemysel (lesné hospodárstvo):	21
4. priemyselná výroba	52
5. reštauračné a pohostinské služby:	235
6. trhoviská a maloobchod:	887
7. ostatné služby:	331
8. iné:	42
Celkom	1 676

Z celkového počtu zisteného nelegálneho zamestnávania uviedli jednotlivé úrady práce najčastejší výskyt v nasledovných odvetviach:

- Trhoviská a maloobchod 50 % úradov
- Reštauračné a pohostinské služby 18 % úradov
- Ostatné služby 14 % úradov
- Stavebníctvo 9 % úradov
- Priemyselná výroba 4,5 % úradov
- Iné 4,5 % úradov

Úrady práce na základe kontrolných zistení vydali v zmysle ustanovenia § 68a zákona č. 5/2004 Z. z. a v zmysle ustanovenia § 7 zákona č. 82/2005 Z. z. za obdobie I. polroka 2011 celkom 56 rozhodnutí o uložení pokuty v celkovej výške 184 613,- € z toho za cudzincov 14 rozhodnutí, kde suma pokút dosahovala 119 360,- €.

Poriadková pokuta v sledovanom období uložená nebola.

Pokuty uložené v zmysle ustanovenia § 68a zákona č. 5/2004 Z. z. (správne delikty)

- Najvyššiu pokutu vo výške 8 000,- € uložil Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky za nelegálne zamestnávanie 9 osôb - za oneskorené splnenie oznamovacej povinnosti voči Sociálnej poisťovni. Subjekt sa voči rozhodnutiu odvolal.

Väčšina pokút bola uložená na dolnej hranici - vo výške 2 000,- €.

Úrady práce v I. polroku 2011 vykonali nižší počet kontrolných akcií ako za rovnaké obdobie roku 2010.

Z celkového počtu 46 úradov práce, sociálnych vecí a rodiny až 24 úradov nezistilo v priebehu I. polroka 2011 nelegálnu prácu ani nelegálne zamestnávanie. Sledované obdobie bolo ovplyvnené pripravovanou novelou zákona č. 82/2005 o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní, podľa ktorej mali byť kompetencie na výkon týchto kontrol ústrediu a úradom odobraté. V období máj – jún 2011 sa kontrolóri úradov vo vyššej miere zamerali na kontrolnú činnosť v iných oblastiach a nezahajovali kontroly, na výkon ktorých mala byť kompetencia zrušená. Napokon kompetencia na výkon kontrol zostala zachovaná a výkon kontrol nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bude pokračovať naďalej v spolupráci s Národným inšpektorátom práce a inšpektorátmi práce pri zohľadnení schválenej novely zákona.

Kontrolóri pri výkone kontrolných akcií kladne hodnotia spoluprácu s Policajným zborom a s cudzineckou políciou.

Oblasť výkonu kontroly, zameranej na odhaľovanie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, zostáva, najmä v súvislosti so schválenou novelou zákona, pre Ústredie práce a samozrejme aj pre úrady práce, jednou z dôležitých oblastí kontrolnej činnosti.

Kontrolná činnosť a výsledky kontroly iných orgánov

V. Ministerstvo financií SR - Daňové riaditeľstvo SR

Daňové orgány nie sú v zmysle zákona č. 82/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov oprávnené vykonávať kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Daňové orgány priebežne v rámci výkonu správy daní v zmysle zákona Slovenskej národnej rady č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o správe daní“) vykonávajú činnosti, pri ktorých získavajú rôzne informácie dôležité pre správne vyrubenie dane. Na účely správneho vyrubovania dane z príjmov zo závislej činnosti, resp. na účely vyhľadávania daňových subjektov, ktoré si nespĺnili voči daňovým orgánom registračnú a oznamovaciu povinnosť, daňové orgány pri svojej činnosti prihliadajú aj na skutočnosti súvisiace s možným výskytom nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce. V prípade, že zistia skutočnosti, ktoré poukazujú na porušovanie právnych predpisov v oblasti pracovného a sociálneho práva, informujú, s prihliadnutím na ustanovenie § 23 – Daňové tajomstvo zákona o správe daní, príslušné orgány o zistených skutočnostiach, ktoré následne priamym výkonom kontroly preveria uvedené podozrenia.

V priebehu I. polroka 2011 bolo vykonaných celkom 585 zisťovaní, pri ktorých sa daňové orgány zamerali aj na odhaľovanie nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce. Tieto zisťovania boli vykonané najčastejšie formou miestnych zisťovaní v zmysle § 14 zákona o správe daní v miestach predaja tovaru, poskytovania služieb, vykonávania prác a podobne, ale tiež v rámci vykonávaných daňových kontrol v zmysle § 15 zákona o správe daní alebo v rámci vyhľadávacej činnosti v zmysle § 34 zákona o správe daní. Zisťovania boli vykonané daňovými orgánmi v prevažnej miere samostatne. V rámci spoločných kontrolných akcií s inými orgánmi štátnej správy daňové orgány spolupracovali so zástupcami inšpektorátov práce, odboru živnostenského podnikania a príslušníkmi Policajného zboru.

Výkon 585 zisťovaní viedol v šiestich prípadoch k odhaleniu skutočností, ktoré poukazovali na porušenie platných právnych predpisov v oblasti pracovného a sociálneho práva, pričom boli daňovými úradmi zistené prípady, keď si daňové subjekty voči daňovým orgánom nespĺnili registračné a oznamovacie povinnosti súvisiace so zamestnávaním. Podľa povahy zistených skutočností, boli tieto za účelom ďalšieho konania oznámené príslušnému orgánu štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti.

VI. Ministerstvo vnútra SR - Prezídium policajného zboru

Rezort Ministerstva vnútra SR – Prezídium policajného zboru skontrolovalo v priebehu I. polroka 2011 celkovo 1 960 subjektov, v ktorých bolo zistených 34 nelegálne pracujúcich osôb v 20 subjektoch, ktoré porušili zákaz nelegálneho zamestnávania. Za zistené nedostatky bolo uložených 60 postihov v sume 17 441,- €. Prehľad kontrol a ich výsledky sú uvedené v tabuľke č. 15 prílohy.

VII. Závery

Na základe porovnania obdobia I. polroka 2010 s I. polrokom 2011 v oblasti kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania orgánmi inšpekcie práce možno vo všeobecnej rovine skonštatovať, že došlo k zvýšeniu aktivít.

Zvýšené úsilie sa v období I. polroka 2011 prejavilo vo zvýšenom počte kontrol, v rámci ktorých bolo skontrolovaných viac osôb, pričom bolo odhalených viac prípadov nelegálne zamestnávajúcich osôb. Vo všetkých spomínaných ukazovateľoch v porovnaní s I. polrokom 2010 došlo k nárastu o približne 20 %. Je potrebné uviesť, že napriek poklesu právoplatne uložených pokút sa ich celková suma v porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roka zvýšila o 119 %. Spomínaný nárast celkového úhrnu postihov možno pripísať zmenám v legislatíve, keď v ich rámci bolo zavedené zákonné rozmedzie súm pokút a zároveň bola zavedená pre inšpektoráty práce povinnosť uložiť pokutu za porušenie ustanovení zákona č. 82/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Aj v súčasne hodnotenom období pretrváva pozitívum spolupráce so Sociálnou poisťovňou v podobe sprístupnenia registrov poistencov a zamestnávateľov pre inšpektorov práce. Tento pružnejší prístup, oproti predchádzajúcemu stavu, keď sa informácie vyžiadavali priamo od Sociálnej poisťovne, robí výkon inšpekcie práce efektívnejším.

Kontrola dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania ostáva aj naďalej jednou z priorít v rámci činnosti orgánov inšpekcie práce, pričom pretrvávajú snahy o tzv. ciele výkon inšpekcie práce, čiže o čo najefektívnejšie zameranie inšpekcie práce v tejto oblasti do tých sektorov hospodárstva, kde je dlhodobo zaznamenaný zvýšený výskyt nelegálneho zamestnávania, prihliadajúc pritom aj na sezónnu potrebu niektorých druhov prác, pri ktorých možno predpokladať výskyt nelegálnej práce. Ako už bolo uvedené, orgány inšpekcie práce prihliadajú aj na potreby prevencie v podobe informovania podnikateľskej sféry o problematike nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce formou prednášok a pripravovaných informačných letákov.

V súvislosti so schválenou novelou zákona č. 82/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov, ktorá nadobudla účinnosť dňa 20.07.2011, je potrebné poukázať na zmenu ustanovenia § 2 ods. 2 písmeno b) tohto zákona, v zmysle ktorého nelegálne zamestnávanie je zamestnávanie právnickou osobou alebo fyzickou osobou, ktorá je podnikateľom, ak využíva závislú prácu fyzickej osoby, má s ňou založený pracovnoprávny vzťah podľa osobitného

predpisu a do začiatku výkonu kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania nespĺnila povinnosť podľa osobitného predpisu. Z uvedeného vyplýva, že odo dňa nadobudnutia účinnosti tohto zákona nemožno za nelegálne zamestnávanie považovať prípad, keď sa zistí prítomnosť fyzickej osoby, u ktorej oznamovacia povinnosť podľa osobitného predpisu síce nebola splnená včas, ale v čase výkonu inšpekcie práce už splnená bola. Národný inšpektorát práce vydal v tejto súvislosti metodické usmernenie, adresované inšpektorátom práce.

Spomínanou novelou zákona č. 82/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov bola zároveň zavedená aj nová definícia nelegálneho zamestnávania, podľa ktorej nelegálne zamestnávanie je aj zamestnávanie štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa zdržiava na území Slovenskej republiky v rozpore s osobitným zákonom a ktorý vykonáva závislú prácu. Kontrola dodržiavania zákazu tohto nového druhu nelegálneho zamestnávania má byť zameraná na cielene definované rizikové odvetvia hospodárstva. Národný inšpektorát práce preto odporučil inšpektorátom práce vykonávať tieto kontroly v tých sektoroch hospodárstva, v ktorých je podľa doterajších skúseností vyplývajúcich z výkonu inšpekčnej činnosti najvyšší predpoklad výskytu nelegálnej práce. Národnému inšpektorátu práce vyplynula nová povinnosť predkladať Európskej komisii každoročne do 1. júla informácie za predchádzajúci kalendárny rok o počte kontrol v jednotlivých rizikových odvetviach, percentuálnom podiele kontrolovaných subjektov z počtu zamestnávateľov v každom rizikovom odvetví a výsledkoch kontrol vykonaných v jednotlivých rizikových odvetviach vo vzťahu k nelegálnemu zamestnávaniu štátneho príslušníka tretej krajiny.